נמר של

רומן־כלא אמריקאי מרתק ✱ שירת ת

דה־מאיורקה ✱ מורשתה החיוורת של גולדה ✱ אבי

תרגום

החוסים

ג'ון צ'יבר נחשב לאחד הסופרים ה־אמריקאיים המעולים. סיפרו הראשון ה־רואה־אור בתרגום לעברית הוא פאלקונר * בתרגומו המעולה של **גידעון טורי**.

פאלקונר הוא סיפורו של פרופסור ב־מיכללה המגיע לבית־כלא. („כלא פאלקו־נר, 1871 ; מוסד תיקון לעבריינים פאל־קונר ; מוסד פדראלי להשבחה־למופת פאל־קונר ; בית־סוהר של המדינה פאלקונר ; מיתקן־שיקום פאלקונר ; יהשם האחרון, שלא זכה להיקלט אפילו ליום אחד : בית השחר העולה. עכשיו כונו האסירים כשם ‚חוסים', הסוהרים הנבלות — ‚אחראים', ורב־הסוהרים נקרא ‚מנהל'...")

הנפש־הפועלת המרכזית בפאלקונר הוא **פארגוס**, שהובא למקום בגלל : „הריגת אח, אפס עד עשר שנים, מס' 32־508־734." מחליף את עולם הפאר של חייו, בעולם שאותו מתאר אחד משומרי המקום : „הם רוצחים... הם אונסים, הם תוקעים תינוקות לתוך כיבשנים. הם מוכנים לחנוק את אימם־הורתם תמורת חתיכת מסטיק..."

פאראגוט הוא נארקומן ברישיון, שה־שימוש בסם הותר לו כחוק. אחרי קלי־טתו כחוסה במיתקן־הכליאה פאלקונר הוא זוכה בביקור אשתו („לא הודעתי לך שאני באה כי זה לא נראה לי הכרחי. כשטילפנתי לקבוע פגישה אמרו לי ש־אתה לא יוצא לשום מקום.") פאראגוט, מתאר לפניה את מצבי הסימום שלו ב־כלא : „ירדתי מארבעים מיליגראם לעש־רה. אני מקבל מתאדון בשעה תשע כל בוקר. הומו אחד מחלק אותו, משחק את הנקבה. יש לו פאה חלקית על הראש... אחרי שפאראגוט מבהיר לאשתו, כי לא נענה לחיזורי אותו הומו, היא מגיבה : „טוב מאוד. לא הייתי רוצה להיות נשואה להומו אחרי שכבר התחתנתי עם נרקו־מאן רצחני..."

סיפור רצח האח על ידי פאראגוט מתבהר. הוא רצח את אחיו השיכור, אחרי שזה אמר לו, כי האב הביא לביתם רופא להפלות כאשר האם היתה בהריון עם פאראגוט. הוא לכוד במילכוד נפשי, במעין מחול פנימי של אדישות לחיים. הוא מגלה בין קירות האדישות צוהרים של נסיונות הישרדות, ומשחזר תמונות מחייו טרם פאלקונר. בין הסורגים הוא פוגש גלרייה של דמויות, שמייצגת עולם זה של חוסים. ביניהם „האיש השני בעולם שחטף ממוס. היא אילץ את החיים לטום ממיניאפוליס לקוכה, ועתה ריצה שמונה־עשרה שנות מאסר בעוון חבי־פה..."

במבוך אנושי סבוך זה, של ריצוי, מכאובים ומאבק יומיומי, בוחן צ'יבר ב־אמצעות פאראגוט את הכלוב־האנושי ה־זה, בניסוחים מרתקים כמו : „אם תוכננו כתי־הכלא בדרך שתגרום אושר ליצורים חיים כלשהם, ייתכן שהיו אלה חתולים..." הנפש־הפועלת פאראגוט, הוא בעל נסיון רב בחתולים : „ראה את החתולים של ליקסור ורמא..." אבל ניסיונו הנוכחי בבעל־חיים זה מנוסח כך : „הבדידות לי־מדה את חסרי־התשרות לאהוב את חתו־ליהם, כי הבדידות בכוחה לשנות כל דבר עלי־אדמות..."

אלא שהמימסד של מיתקן־הכליאה, מכ־ריז על מילחמת־חורמה בחתולים : „מי שיש לו חתולים בתא שיווק אותם ה־חוצה..." ומיד אחרי זה התיאור המחריד : „קמינא הרים את אלתו, הניפה באוויר, ותוך כדי השלמת הקשת היורדת פגע באחד החתולים וישסעו לשניים. באותה שעה פיצפץ שומר אחר את ראשו של החתול הגדול. דם, מוח ונתזי־בשר הכתימו את שיכמיותיהם הצהובות ומראה הטבח העלה הדים ובני־הדים בטיפולי־השיניים שעבר פאראגוט ; כתרים, פתימת רשי־ניים משוקמות, כולם החלו כואבים..."

תהליך השבירה האנושי, המתרחש בין כותלי־מיתקן־הכליאה, אופייני לכל מע־רכת־כליאה. המאבק בניצוץ האנושי, ש־אותו מפתחים החוסים בקשריהם עם ה־חתולים, הוא אכזרי. אחרי השבירה הקבו־צתית מגיע תור השבירה האישית. פא־ראגוט, הנמצא בצינוק, תובע את זריקת

סופר צ'יבר
הכלוב האנושי הזה

המתאדון : „אני ריצה את הזריקה שלי, הגיע הזמן לזריקה שלי..." אלא שהסוהר הראשי מתעלל בו במתכוון ואז עובר פאראגוט תהליך של פירפורי סמים, היס־טריה, הזעה, עוויתות של קור, ניסיון לחניקה עצמית, ניסיון התאבדות עד ל„תוריד את השמוק משם ותביא את הזריקה שלי".

השאלה שאותה מציג הסוהר · מאחר יותר לפאראגוט, על הסיבות שהפכוהו לנארקומן, מביאות אותו לשיחזור תלותו בסמים. אבל פאראגוט, שהוא משכיל יותר משאר האסירים, תובע שישיגו עבו־רו עותק של ספר־זכויותיו בכלא, ומביא את אחד מסוהריו, האנושי בהם, להגיב על הנעשה לו : „אני לא אוהב את ה־צורה שציזולם מציע לפיקוק כשהוא מפתכל בבני־אדם שסובלים ממחסור ב־סמים..."

פאראגוט מכין את תביעתו כנגד אותו צ'יזולם. הוא לומד את החוק ומשיג מכשיר כתיבה, שאותו הוא מבריח לתוך מיתקן הכליאה („פאראגוט החל תוחם את העט לחור שבעכוזו..." ומחבר את פנייתו אל מושל המדינה : „אני פותה אליך, כמעמד שאליו נבחרת מן המעמד שאליו נבחרתי אני. אתה נבחרת לתפקיד המושל על־ידי רוב זעום של האוכלוסיה. אני נבחרתי לשכון בבלוק F ולשאת את המספר 32־508־734 בידי כוח קדום ונישא וחסר־עוררין הרבה יותר, כוח־הצדק..."

פאראגוט מביא את סיפור השתלשלות העניינים שהביאה את סגן רב־הסוהרים צ'יזולם לנהוג בניגוד למוטל עליו : „צ'יזולם החליט למנוע ממני את סם־המרפא, שהחברה קבעה כי הוא מגיע לי בדין..." לאחר פתשגן הפנייה, שב פא־ראגוט לדשדש בשיברי זכרונותיו ולהע־מיד חוויות מעודנות מעברו מול החורים השחורים של חייו, שהובילוהו עד לנפי־לתו בכלא.

פאראגוט עובר במיתקן־הכליאה תהליך התבייתות : „ג'ודי היה הטוב בחבריו של פאראגוט. הם נפגשו כמיקלחת, שם הבחין פאראגוט בכחור צעיר, דק־גיזרה ושחור־שיער מחייך אליו. הוא ענד ל־צווארו צלב זהב פשוט ואלגאנטי..." ב־המשך היכרותם „הם הכירו זה את זה חודש־ימים לפני שהפכו לנאהבים. „אני כל־כך שמח שאתה לא הומו," היה ג'ודי אומר שוב ושוב כשליטף את שערו של פאראגוט. ואז, יום אחד, כששוב אמר אותן מלים, היה הדבר לאחר שכבר פתח את מכנפיו של פאראגוט, ובעזרתו ה־פעילה של פאראגוט שילשלם עד בר־כיו. לאור הדברים שקרא בזמנו בעיתו־נים על החיים בכלא, ציפה פאראגוט ש־דבר כזה יקרה..."

ג'ודי מסביר את הסיבה לגישה המתי־רנית של הנהלת מיתקן־הכליאה להתעל־סות זכרים : „איזה פסיכולוג החליט, שאם נרוקן את הכיצים שלנו בקביעות, לא נקים מהומות..."

אידיליה זו מתנהלת עד שג'ודי מצליח להימלט בצורה מקורית, באמצעות ההלי־קופטר של קארדינאל שבא לבקר את החוסים במיתקן־הכליאה.

הבדידות שבה אל חדרי לבו של פארא־גוט, שמעביר את פעילותו המינית לאו־ננות פומבית : „היו ביניהם חולבים מש־תוללם וכפיתיים ומאריכים, אשר ליטפו את עצמם במשך מחצית השעה ; היו ביניהם נאנקים ומתנשפים, ורוב הגברים, ברגע שנלחץ ההדק שלהם והחלו המט־חים, היו רוזרים, עוצרים את נשימתם ומשמיעים קולות־יכבה, קולות צער, שימ־חה, ולפעמים חירחורי־גסיסה..."

תיאוריו של צ'יבר משקפים את עולם הכלא על תלאובותיו, השפלותיו, ותהליך ההתחשלות והשבירה של היושבים בו, עד ליציאתו של פאראגוט מתוך כותלי מיתקן־הכליאה. גדולתו של פאלקונר היא ביכולת הריכוז והתימצות, שבהם הוא חושף עולם אכזר ובלתי־נודע.

פאלקונר הוא רומן מרתק, הכתוב ב־עטו השנונה של סופר מעולה. הספר אינו חושש מעיצוב ספרותי לעולם חשוך זה, כפי שהוא עושה באחד משיריי־הכלא, שאותם הוא מביא : „אם השיר היחיד שאוכל לשיר הוא עצוב, / לא אשיר כלל. / אם השיר היחיד שאוכל לשיר הוא עצוב, / לא אשיר כלל. / לא אשיר על מתים וגוססים, / לא אשיר על יריות וסכינים, לא אשיר על תפילות ועל בכי — / אם השיר היחיד שאוכל לשיר הוא עצוב, / לא אוסיף עוד לשיר."

את שיר פאלקונר של צ'יבר הצליח המתרגם גידעון טורי להעביר לעברית באורח מעולה. כמה חבל שאין מדף הספרים המתורגמים לעברית רואה יותר תרגומים של טורי, ופחות תרגומים של **אהרון אמיר**.

---

* ג'ון צ'יבר — פאלקונר ; עברית : גידעון טורי ; הוצאת ספרית פועלים ; 177 עמודים (כריכה רכה).

שירה

אפוטיקר

לפני כמה שנים פגש הסופר והמשורר הבריטי הנודע **רוברט גריבס**, מחבר אני קלודיוס, קלודיוס האל וגיזת הזהב משורר עברי ושאלו „האם אמת הדבר שדוייד רוקח הינו החשוב שבמשוררי יש־ראל ?" המשורר הרים גבה של תמיהה, ולא השיב. גרייבס, המתגורר בדרך של קבע באי פאלמה דה־מאיורקה (למעט חודשיים של הרצאות מדי שנה באוכס־פורד), סיפר לאותו משורר ישראלי נודע את הסיפור הבא : „מזה שנים, מדי